

Aspectes de diacronia de la llengua catalana (en el context romànic)¹

Josep Martines

Universitat d'Alacant. Institut d'Estudis Catalans

Els articles que presentem ací palesen la voluntat d'aquesta revista d'acollir també els estudis sobre la llengua catalana. Vet ací un acostament divers, i alhora harmònic, al català antic, des dels vessants extern i intern: el lector trobarà en aquest volum d'*eHumanista/IVITRA* novetats notables quant al contingut i quant a la metodologia, i replantejaments, segons perspectives novelles, de qüestions ja clàssiques: omplim aquests fulls la sociolingüística històrica; la lingüística comparada, amb visió també diacrònica; la filologia i l'edició de textos; i la sintaxi, la semàntica i la fraseologia diacròniques.

Posem atenció, de bon començament, sobre dos articles que analitzen temes fonamentals per a la història de la llengua i per a la comprensió renovellada de la mateixa naturalesa del català. Brauli Montoya (Universitat d'Alacant. Institut d'Estudis Catalans) aporta i estudia documentació nova sobre la imposició del castellà com a conseqüència de la Guerra de Successió al Regne de València al s. XVIII. L'arreglament del català amb l'occità i el francès o amb l'espanyol i el portuguès, és a dir, la seua naturalesa gal·loromànica o iberoromànica havia estat una qüestió sotmesa a controvèrsia durant el segle passat. Com mostra Hans-Ingo Radatz (Bamberg Universität), no és un tema exhaurit i demana un revisió que incorpore altres components (a més del fònic i el lèxic) i que atenga els fenòmens derivats del contacte de llengües.

Són escassos i no sempre accessibles els documents en català de l'alta edat mitjana. Philip D. Rasico (Vanderbilt University) edita i estudia cinc documents catalans dels segles XI-XII, quatre dels quals romanien fins ara inèdits; el cinquè és presentat de bell nou, ara amb esmenes notables.

Hi ha un bloc de set articles centrats en l'estudi particular d'aspectes interns de l'evolució de la llengua catalana; tots set es fonamenten en l'aprofitament de corpora textuais i segueixen aproximacions metodològiques contemporànies, sobretot, vinculades al canvi sintàctic i semàntic, la gramaticalització i la fraseologia. Joan-Rafel Ramos (Universitat de València) analitza les relacions de sinonímia i els canvis sintàctics i semàntics de tres verbs bàsics (*romandre*, *restar* i *quedar*). La gramaticalització es fa present en diversos treballs, segons el paradigma cognitivista: el de Jordi M. Antolí (Universitat d'Alacant), que descriu l'evolució semàntica i el procés de gramaticalització que afectà el llatí *PARERE* i els seus derivats en català; i el d'Andreu Sentí (Universitat d'Alacant), que analitza la gramaticalització i la subjectivització del verb modal *haver* (*a/de*) en català antic. Carles Segura-Llopes (Universitat d'Alacant) tracta, amb una perspectiva renovada, un tema molt característic de la gramàtica del català: la gènesi del passat perifràstic. I, encara dins l'anàlisi de la gramaticalització, hi ha l'aportació de Sandra Montserrat (Universitat d'Alacant) sobre la generació de les perífrasis "*continuar* +

¹ Aquesta publicació s'inscriu en la matriu dels projectes d'investigació, dirigits pel Prof. Josep Martines (UA, IEC), "Gramàtica del Català Antic" (finançat pel MICINN [Ref.: FFI2009-13065/FILO]), "Constitució d'un Corpus per a la Gramàtica del Català Antic" (finançat per l'Institut d'Estudis Catalans [Ivitra-IEC/PT2008-MARTINES01]), "Gramàtica del Català Modern (1601-1834)" (finançat pel MINECO, Ref. FFI2012-37103). D'altra banda, també al si dels projectes Digicotracam (Programa PROMETEO de la Generalitat Valenciana per a Grups d'Investigació en I+D d'Excel·lència [Ref.: PROMETEO-2009-042], "aquest és un projecte cofinançat pel FEDER de la UE"), i el "Grup d'Investigació en Tecnologia Educativa en Història de la Cultura, Diacronia lingüística i Traducció" (finançat pel Vicerectorat de Tecnologia i Innovació Educativa de la UA [Ref. GITE-09009-UA]). Tots aquests projectes se situen en la matriu l'Institut Superior d'Investigació Cooperativa IVITRA [ISIC-IVITRA] de la Generalitat Valenciana (ISIC/012/042).

gerundi” i “*seguir + gerundi*” en català, en particular, i en la Romània, en general. La fraseologia és una parcel·la que havia de tenir un espai en un acostament a la llengua antiga; se n’ocupen Elena Sánchez i M. Àngels Fuster (Universitat d’Alacant) amb una proposta de tractament integrat (diacrònic i sincrònic) de les unitats fraseològiques. La semàntica lèxica ocupa Josep Martines (Universitat d’Alacant. Institut d’Estudis Catalans) i, concretament, amb un estudi de caire onomasiològic sobre les denominacions catalanes de l’arc de Sant Martí en una visió diacrònica i segons la teoria de la integració conceptual o *blending*.

Comptat i debatut, un feix coherent i sòlid d’aportacions a l’entorn del català en les edats mitjana i moderna: una combinació de qüestions noves i de qüestions clàssiques vistes des de perspectives renovades, d’història externa i d’història interna de la llengua, de filologia i de lingüística contemporània, i de corpora textuais informatitzats i d’edicions fidels i rigoroses dels textos antics.